

המקנא פרק ראשון סוטה

ה.

עין משפט נר מצוה

כא א ב מיי פ"ב מהל' דעות הלכה ג:

תורה אור השלם

1. מתוך פסטר יבפה אף וישך בתוך חמה ענהו:
2. משלי כא יד תגבהו כי יי דבר: ירימיו יג טו
3. ורם לבקר ושבתך את יי אלהיך והוציאך מארץ מצרים מבית עבדיו: דברים ח יד
4. השומר לך פן תשפח את יי אלהיך בלבתי שמר מצותיו ומשפטיו היום: דברים ח יא
5. רומז מעט ואיננו והמבט בכל יקפצנו ובראש שבלת יקלה: איוב כד כד
6. ואברקם זמן קא בנים יי ברך את אברקם בכל:
7. ותרד יצחק תרדה גדולה עד מאד ויאמר מי אפוא הוא היצד ציד ויבא לי ואכל מבל בקרם תבוא ואברקו גם ברוך יהיה: בראשית כו לג
8. קא נא את ברכתי אשר הבאת לך כי לפני אלהים יבא יי של כל ויצפר בו ויחוק:
9. כי בה אמר רם ונשא שכן עד יקדוש שמו מרום וקדוש אשכון ואת דבא ושל רוח לקהלות לב רוח שקלים ולקהלות לב נדבא: ישעיהו נו טו
10. הנה הארון יי צבאות מקטף פארה במערה וימי הקומה גרועים והגבהים ישעיהו י לג
11. כי אם בה תעשו להם מזבחותיהם ותחצו ומצבתם תשברו ואשיריהם תגדעו ויפסיליהם תשרפון באש: דברים ז ה
12. ידוד מתוך נבלתי יקמוץ הקיצו ורנגו שכני עפר כי של אורת טלף וארץ רפאים תפיל: ישעיהו כו ט
13. כי יי וישל יארה ונבה מפרק יקיע: תהלים קלח ו
14. מלשני בסתר רעהו אותו אצמית גבה עינים ורחב לבב אתו לא אוקל: תהלים קא ה
15. וירשעים כים נגרש לא יושק לא יוכל ויגרשו מימי רפש ויטו: ישעיהו נו כ
16. תועבת יי כל גבה לב יי לך לא יקנה: משלי טז ה
17. ויהי מדי חדש בקדשו ומדי שבת בשבתו יבוא לבי בשר להשתחות לבי אמר יי: ישעיהו כו כב
18. ובשר כי יקנה בו בערו שחן ונרפא: ויקרא יג יח

אפילו עושה זדקה בסתר. שנותן מידו לידו של העני והכי משמע יד הנותנת ליד אף הוא לא יקנה: **דכתיב זיה מן כסתר כו'.** לאו דשיך האי קרא בקרא דלעיל אלא רבותא היא שאע"פ שמכפה אף וחימה אינו מכפר על גסות הרוח: **אזכרה.** שלא יהא גס רוח: **ורם לנכד ושכחה.** אלתא מגובה לב צא ליד שכחה ששוכח את זוראו ונשכחה הוא מוזהר השמר לך פן משכח: **ממעט.** מחשיבותו: **רומז מעט.** כיון שרומז מתמעט: **ישנו צעולם.** מתקיים: **והומזו.** ואם חזר ונעשה עמו שממך את עלמנו: **כלל** כאותן שנאמר בהן **כל יקפצו.**

כף אדם שיש בו גסות הרוח אין עפרו ננעה. תימה אמאי לא חשיב האי במשנת חלק והא דלמנ פרק בתרא דכתובות (דף ק"א). מתיס שצח"ל אינו חיים ומו גרסינן התם ע"ה אינו חיים אלא"כ יהנו תלמידי חכמים ומלוי (ו) רציות מלינו באלנה (ו) שאינו חיים לעולם הצא. **תוס' ר"י:** **אדם שאין בו אלא רביעית דם.** פ"ח הו"ל דם הללול שממנו משמית הלכ אין צו אלא משקל כ"ה סלעים שהיא רביעית הלוג: **הא**

אפילו עושה צדקה בסתר דכתיב (ו) מתן בסתר יכפה אף וגו' לא יקנה מדינה של גיהנם אזכרה לגסי הרוח מנין אמר רבא אמר זעירי **שמעו והאוינו אל תגבהו רב נחמן בר יצחק אמר מהכא** **ורם לבבך ושכחת וכתוב** **השמר לך פן תשכח את ה' אלהיך וכדרכי אבין אמר רבי אילעא** **דאמר רבי אבין אמר רבי אילעא כל מקום שנאמר השמר פן ואל אינו אלא בלא תעשה דרש רב עירא זמנין אמר לה משמיה דרב אסי וזמנין אמר לה משמיה דרב אמי כל אדם שיש בו גסות הרוח לכוף מתמעט שנאמר**

רומז מעט ושמו תאמר לשון בעולם ת"ל ואינו ואם חוזר בו נאסף בזמנו כאברהם אבינו שנאמר והומזו בכל יקפצו כאברהם יצחק ויעקב דכתיב בהו **בכל** **מכל** **לאו** **וכראש שכולת מלי מאי וכראש שכולת רב הונא ורב חסדא חד אמר כי סאסא רשיבלתא וחד אמר כשיכולת עצמה בשלמא למאן דאמר כי סאסא רשיבלתא היינו דכתיב וכראש שכולת אלא למאן דאמר כי שובלתא עצמה מאי וכראש שכולת אמר רב אסי וכן תנא דבי רבי ישמעאל משל לאדם שנכנס לתוך שדהו גבוהה גבוהה הוא מלקט: **ו** **ואת דכא ושפל רוח רב הונא ורב חסדא חד אמר אתי דכא וחד אמר אני את דכא ומסתברא כמ"ד אני את דכא שהרי הקב"ה הניח כל הרים וגבעות והשרה שכינתו על הר סיני ולא גבה הר סיני למעלה א"ר יוסף לעולם ילמד אדם מודעת קונו שהרי הקב"ה הניח כל הרים וגבעות והשרה שכינתו על הר סיני (והניח כל אילנות טובות והשרה שכינתו בסנה) א"ר אלעזר כל אדם שיש בו גסות הרוח ראוי לגרעו כאשירה כתיב הכא **ורמי הקומה גרועים וכתוב התם** **וואשיריהם תגרעו** וא"ר אלעזר כל אדם שיש בו גסות הרוח אין עפרו ננער שנא' **הקיצו ורנגו שכני עפר** **שכני עפר לא נאמר אלא שכני עפר מי שנעשה שכן לעפר בחייו ואמר ר' אלעזר כל אדם שיש בו גסות הרוח שכינה מיללת עליו שנאמר** **וגבוה ממרחק ידע דרש רב עירא ואיתימא רבי אלעזר בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת בשר ודם (ו) גבוה רואה הר הגבוה ואין גבוה רואה את השפל אבל מדת הקב"ה אינו כן הוא גבוה ורואה את השפל שנא' כי רם ה' ושפל יראה אמר רב חסדא ואיתימא מר עוקבא כל אדם שיש בו גסות הרוח אמר הקב"ה אין אני יכולין לדור בעולם שנא' **מלשני בסתר רעהו אותו אצמית גבה עינים ורחב לבב אותו לא אוכל אל תקרי אותו אלא אתו לא אוכל איכא דמתני לה אמספרי לשון הרע שנא' מלשני בסתר רעהו אותו אצמית א"ר אלכסנדר כל אדם שיש בו גסות הרוח אפילו רוח קימעה עוכרתו שנאמר** **והרשעים כים נגרש ומה ים שיש בו כמה רביעיות רוח קימעה עוכרתו אדם שאין בו אלא (ו) רביעית (ו) אחת עאכ"ו א"ר חייא בר אשי אמר רב ת"ח צריך שיהא בו אחד משמונה בשמינית א"ר הונא בריה דרב יהושע ומעטרא ליה כי סאסא לשבולתא אמר רבא אבשמתא דאית ביה ובשמתא דלית ביה א"ר נחמן בר יצחק ילא מינה ולא מקצתה מי זוטר דכתיב ביה **תועבת ה' כל גבה לב אמר חזקיה אין תפלתו של אדם נשמעת אא"כ משים לבו כבשר שנא' **והיה מדי חדש בחדשו [וגו'] יבא כל בשר להשתחותו וגו' א"ר זירא בשר כתיב ביה **וגרפא אדם לא כתיב ביה וגרפא א"ר יוחנן אד"ם א"ר פר"ם מ"רה בשר" ב"ושה ס"רוחה ר"מה איכא דאמרי שאול דכתיב בשון א"ר אשי כל אדם שיש בו גסות הרוח לכוף נפחת שנאמר ולשאת**************

אפילו עושה זדקה בסתר. שנותן מידו לידו של העני והכי משמע יד הנותנת ליד אף הוא לא יקנה: **דכתיב זיה מן כסתר כו'.** לאו דשיך האי קרא בקרא דלעיל אלא רבותא היא שאע"פ שמכפה אף וחימה אינו מכפר על גסות הרוח: **אזכרה.** שלא יהא גס רוח: **ורם לנכד ושכחה.** אלתא מגובה לב צא ליד שכחה ששוכח את זוראו ונשכחה הוא מוזהר השמר לך פן משכח: **ממעט.** מחשיבותו: **רומז מעט.** כיון שרומז מתמעט: **ישנו צעולם.** מתקיים: **והומזו.** ואם חזר ונעשה עמו שממך את עלמנו: **כלל** כאותן שנאמר בהן **כל יקפצו.**

אפילו עושה צדקה בסתר דכתיב (ו) מתן בסתר יכפה אף וגו' לא יקנה מדינה של גיהנם אזכרה לגסי הרוח מנין אמר רבא אמר זעירי **שמעו והאוינו אל תגבהו רב נחמן בר יצחק אמר מהכא** **ורם לבבך ושכחת וכתוב** **השמר לך פן תשכח את ה' אלהיך וכדרכי אבין אמר רבי אילעא** **דאמר רבי אבין אמר רבי אילעא כל מקום שנאמר השמר פן ואל אינו אלא בלא תעשה דרש רב עירא זמנין אמר לה משמיה דרב אסי וזמנין אמר לה משמיה דרב אמי כל אדם שיש בו גסות הרוח לכוף מתמעט שנאמר**

רומז מעט ושמו תאמר לשון בעולם ת"ל ואינו ואם חוזר בו נאסף בזמנו כאברהם אבינו שנאמר והומזו בכל יקפצו כאברהם יצחק ויעקב דכתיב בהו **בכל** **מכל** **לאו** **וכראש שכולת מלי מאי וכראש שכולת רב הונא ורב חסדא חד אמר כי סאסא רשיבלתא וחד אמר כשיכולת עצמה בשלמא למאן דאמר כי סאסא רשיבלתא היינו דכתיב וכראש שכולת אלא למאן דאמר כי שובלתא עצמה מאי וכראש שכולת אמר רב אסי וכן תנא דבי רבי ישמעאל משל לאדם שנכנס לתוך שדהו גבוהה גבוהה הוא מלקט: **ו** **ואת דכא ושפל רוח רב הונא ורב חסדא חד אמר אתי דכא וחד אמר אני את דכא ומסתברא כמ"ד אני את דכא שהרי הקב"ה הניח כל הרים וגבעות והשרה שכינתו על הר סיני ולא גבה הר סיני למעלה א"ר יוסף לעולם ילמד אדם מודעת קונו שהרי הקב"ה הניח כל הרים וגבעות והשרה שכינתו על הר סיני (והניח כל אילנות טובות והשרה שכינתו בסנה) א"ר אלעזר כל אדם שיש בו גסות הרוח ראוי לגרעו כאשירה כתיב הכא **ורמי הקומה גרועים וכתוב התם** **וואשיריהם תגרעו** וא"ר אלעזר כל אדם שיש בו גסות הרוח אין עפרו ננער שנא' **הקיצו ורנגו שכני עפר** **שכני עפר לא נאמר אלא שכני עפר מי שנעשה שכן לעפר בחייו ואמר ר' אלעזר כל אדם שיש בו גסות הרוח שכינה מיללת עליו שנאמר** **וגבוה ממרחק ידע דרש רב עירא ואיתימא רבי אלעזר בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת בשר ודם (ו) גבוה רואה הר הגבוה ואין גבוה רואה את השפל אבל מדת הקב"ה אינו כן הוא גבוה ורואה את השפל שנא' כי רם ה' ושפל יראה אמר רב חסדא ואיתימא מר עוקבא כל אדם שיש בו גסות הרוח אמר הקב"ה אין אני יכולין לדור בעולם שנא' **מלשני בסתר רעהו אותו אצמית גבה עינים ורחב לבב אותו לא אוכל אל תקרי אותו אלא אתו לא אוכל איכא דמתני לה אמספרי לשון הרע שנא' מלשני בסתר רעהו אותו אצמית א"ר אלכסנדר כל אדם שיש בו גסות הרוח אפילו רוח קימעה עוכרתו שנאמר** **והרשעים כים נגרש ומה ים שיש בו כמה רביעיות רוח קימעה עוכרתו אדם שאין בו אלא (ו) רביעית (ו) אחת עאכ"ו א"ר חייא בר אשי אמר רב ת"ח צריך שיהא בו אחד משמונה בשמינית א"ר הונא בריה דרב יהושע ומעטרא ליה כי סאסא לשבולתא אמר רבא אבשמתא דאית ביה ובשמתא דלית ביה א"ר נחמן בר יצחק ילא מינה ולא מקצתה מי זוטר דכתיב ביה **תועבת ה' כל גבה לב אמר חזקיה אין תפלתו של אדם נשמעת אא"כ משים לבו כבשר שנא' **והיה מדי חדש בחדשו [וגו'] יבא כל בשר להשתחותו וגו' א"ר זירא בשר כתיב ביה **וגרפא אדם לא כתיב ביה וגרפא א"ר יוחנן אד"ם א"ר פר"ם מ"רה בשר" ב"ושה ס"רוחה ר"מה איכא דאמרי שאול דכתיב בשון א"ר אשי כל אדם שיש בו גסות הרוח לכוף נפחת שנאמר ולשאת**************

אפיו עושה זדקה בסתר. שנותן מידו לידו של העני והכי משמע יד הנותנת ליד אף הוא לא יקנה: **דכתיב זיה מן כסתר כו'.** לאו דשיך האי קרא בקרא דלעיל אלא רבותא היא שאע"פ שמכפה אף וחימה אינו מכפר על גסות הרוח: **אזכרה.** שלא יהא גס רוח: **ורם לנכד ושכחה.** אלתא מגובה לב צא ליד שכחה ששוכח את זוראו ונשכחה הוא מוזהר השמר לך פן משכח: **ממעט.** מחשיבותו: **רומז מעט.** כיון שרומז מתמעט: **ישנו צעולם.** מתקיים: **והומזו.** ואם חזר ונעשה עמו שממך את עלמנו: **כלל** כאותן שנאמר בהן **כל יקפצו.**

אפילו עושה צדקה בסתר דכתיב (ו) מתן בסתר יכפה אף וגו' לא יקנה מדינה של גיהנם אזכרה לגסי הרוח מנין אמר רבא אמר זעירי **שמעו והאוינו אל תגבהו רב נחמן בר יצחק אמר מהכא** **ורם לבבך ושכחת וכתוב** **השמר לך פן תשכח את ה' אלהיך וכדרכי אבין אמר רבי אילעא** **דאמר רבי אבין אמר רבי אילעא כל מקום שנאמר השמר פן ואל אינו אלא בלא תעשה דרש רב עירא זמנין אמר לה משמיה דרב אסי וזמנין אמר לה משמיה דרב אמי כל אדם שיש בו גסות הרוח לכוף מתמעט שנאמר**

(א) נראה דלפי דעת אף שהיא יסמן מיד ליד אף הוא לא יקנה.